

Izveštaj sa regionalne radionice o političkom učešću ženske populacije Roma, Aškalija i Egipćana

Skoplje, 22. i 23. novembar/studeni 2012. godine

Projekat „Best Practices for Roma Integration“ (BPRI) okupio je 28 Romkinja iz regije zapadnog Balkana na dvodnevnu radionicu sa ciljem pružanja podrške razmjeni iskustava o političkom učešću. Na sastanku su, također, učestvovali i predstavnici UN Women u Skoplju, Zajedničkog programa za zaštitu manjina Vijeća Evrope, Delegacije Finske pri Sekretarijatu OSCE-a u Beču, OSCE misije u Skoplju i druge interesno-uticajne strane.

Regionalna radionica bila je temeljena na pripremnom sastanku Romkinja održanom tokom OSCE-ovog *sastanka ljudske dimenzije* (HDIM) prošlog septembra/rujna u Varšavi, Poljska. BPRI projekat podržao je učešće 12 Romkinja iz regije zapadnog Balkana na HDIM. BPRI je iskoristio priliku da pokrene diskusiju o temama od interesa za buduće aktivnosti. Romkinje su izrazile interes za teme vezane uz političko učešće, posebno umrežavanje, mentorstvo i donošenje odluka. Ove konkretne teme su iskorištene kao podloga za regionalnu radionicu.

Mreže Romkinja su uspostavljene u nekoliko zemalja regije zapadnog Balkana, uključujući Bosnu i Hercegovinu¹, Crnu Goru², Srbiju i Kosovo*. Cilj regionalne radionice bio je da se osnaže kapaciteti ovih mreža i omogući razmjena iskustava među sobom i sa drugim NVO za Romkinje na regionalnom nivou.

BPRI je regionalni projekat kojeg finansira Evropska Unija, a podržavaju zemlje članice OSCE-a i provodi Ured OSCE-a za demokratske institucije i ljudska prava. Projekat promovise veće učešće Roma u političkom i javnom životu i donošenju odluka, većeg stepena pristupa pravnoj pomoći i poboljšanim uslovima za život.

¹ Još uvijek nije završen pravni postupak registracije.

² U Crnoj Gori, Mreža Romkinja je formirana od strane *aktiviskinja* iz inicijalno sedam gradova, dok se u drugim zemljama mreže sastoje od *organizacija* Romkinja.

* Ovaj naziv nije pristrasan u pogledu stavova o statusu i u skladu je sa Rezolucijom br. 1244/99 Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija i Mišljenjem Međunarodnog suda za pravdu o proglašenju nezavisnosti Kosova.

Uvodno obraćanje

NJ.E. Ralf Breth, šef Misije OSCE-a u Skoplju, izrazio je zadovoljstvo što BPRI projekat organizuje regionalnu radionicu u zemlji domaćinu. Također, ponovio je da, nažalost, i pored usvajanja Akcionog plana za unapređenje statusa Romkinja, nema puno vidljivog napretka u smislu povećanog učešća Romkinja u javnom i političkom životu. Ambasador Breth je ujedno izrazio svoju uvjerenost da će BPRI projekat promovisati inovativne programe i omogućiti saradnju između vlada na lokalnom i državnom nivou, nezavisnih institucija i civilnog društva.

Gđa. Mabera Kamberi, predstavnica Ministarstva rada i socijalne politike, naglasila je značaj *Ženskog lobija* koji je sa uspjehom podigao pitanja spolne ravnopravnosti na nivo nacionalne političke agende. Prava Romkinja su uvrštena u Akcione planove nacionalne strategije koje je Vlada usvojila u 2011. godini, a Zakon o srednjoškolskom obrazovanju pomogao je da se poveća nivo obrazovanja tako što je srednjoškolsko obrazovanje učinio obaveznim. Gđa. Kamberi izrazila je nadu da će se Romkinje kandidovati na predstojećim izborima u 2013. godini, ali je također upozorila na rizik lažnih obećanja.

Gđa. Milena Isaković, regionalna koordinatorica BPRI, pojasnila je značaj učešća Romkinja za uspjeh (bilo kojeg) projekta i potakla one iskusnije aktivistkinje da podrže svoje mlađe kolegice na radionici i u toku popratnih aktivnosti.

Gđa. Kamberi je u uvodnom obraćanju govorila o svom ličnom iskustvu Romkinje koja radi za vladu

Ulaganje u mreže kao alat za zagovaranje

Regionalna radionica uključivala je prezentacije od strane mreža žena u Bugarskoj, Mađarskoj i zemlji domaćinu. Gđa. Daniela Kolarova, izvršna direktorica Fondacije Partneri Bugarska, opisala je aktivnosti svoje fondacije u oblasti planiranja saradnje u romskim zajednicama, zagovaranja kod lokalnih vlasti i programa vodstva u 13 gradova. Gđa. Eva Deak, izvršna direktorica Partnera Mađarska, sa učesnicima je razgovarala o sposobnosti organizacija sa terena da utiču na donošenje politika na državnom nivou. One su također govorile o prednostima i održivosti programa Medijatora za zdravlje Roma u kojima su Romkinje imale ključnu ulogu.

Učesnice su također imale priliku da čuju više o uspostavljanju nacionalne Mreže za eliminisanje nasilja nad ženama i nasilja u porodici u zemlji domaćinu. Gđa. Elena Dimushevska, izvršna direktorica ove mreže, opisala je okvir koji je uspostavljen zahvaljujući podršci od strane UN Women, uključujući poslovnik, politike komunikacija i pravnu registraciju mreže. Ova mreža ne pruža direktne usluge žrtvama nasilja već obezbjeđuje obuku organizacijama članicama u cilju jačanja kvaliteta njihovih usluga. Mreža je također provela inventuru kapaciteta organizacija članica i identifikovala regije

u zemlji u kojima nema NVO koje rade na borbi protiv nasilja u porodici. Mreža će raditi na otklanjanju ovih nedostataka i učestvuje u kreiranju politika na državnom nivou, uključujući izradu Nacionalne strategije za borbu protiv nasilja u porodici za period 2012-2015. godina.

U diskusiji u grupama, Romkinje su potvrdile da međusobno povjerenje, transparentne aktivnosti, jasna pravila, te zajednički ciljevi i vrijednosti predstavljaju temelje uspješne mreže. Također se ne trebaju zanemariti ni značaj uspješnog prikupljanja sredstava i (grupa) vodećih / koordinirajućih organizacija. Određene mreže su u stanju da priušte profesionalnu podršku u radu dok druge koriste manje formalnu strukturu.

Gda. Harapi govorila je o naporima Romkinja u Albaniji

Pored toga, učesnice su ukazale da su za dugoročni opstanak jedne mreže neophodni mehanizmi za rješavanje konflikta. Koristan instrument za rješavanje konfliktnih situacija i ponovno uspostavljanje solidarnosti mogao bi biti etički kodeks. U Bosni i Hercegovini, organizacije članice mreže uspostavile su radnu grupu koja je posredovala u iznalaženju rješenja a zatim ga prenijela svim članicama.

Bavljanje pitanjem neaktivnih članica također predstavlja prepreku sa kojom se suočavaju mreže Romkinja. Prethodno pomenuta mreža za eliminisanje nasilja nad ženama i nasilja u porodici suspenduje svoje članice koje ne odgovaraju na poruke na period od šest mjeseci. Ovo pravilo pomoglo je da se potakne učešće i prihvatanje članica.

Pravni okvir u zapadnom Balkanu nije veoma pogodan za uspostavljanje mreža. Konkretno, ukoliko je blokiran bankovni račun jedne od organizacija članica, čitava mreža je finansijski blokirana. I pored toga, nekoliko učesnica vide vrijednost u osiguravanju pravne forme svojim mrežama kako bi zajedničke aktivnosti mogle biti provedene učinkovitije.

Mentorstvo

U regiji zapadnog Balkana postoji nekoliko programa mentorstva (vidjeti dio koji se bavi resursima dalje u tekstu). Ključni aspekti uspješnih programa mentorstva uključuju tehničko znanje u predmetnoj oblasti, osjetljivost, vještine i iskustvo u programima mentorstva, kao i dobra komunikacija. Problemi se javljaju ukoliko korisnik mentorstva smatra da mentor nije dovoljno iskusan.

Mentorska šetnja organizovana u glavnoj pješačkoj zoni u Beogradu, Srbija i drugim gradovima regije predstavlja jedan od načina za podizanje svijesti o značaju programa mentorstva.

Korištenje društvenih medija u srhu promocije spolne ravnopravnosti i osnaživanja Romkinja

Gđa. Jelena Savić, mlada aktivistkinja iz Srbije, sa učesnicama je razgovarala o tome kako njihove organizacije koriste društvene medije. Većina aktivistkinja koristi Facebook i par organizacija također prikazuje rezultate svog rada na web stranicama. Twitter i YouTube su manje popularni. Društveni mediji su jednostavniji za pristup i uticanje od tradicionalnih medija, ali su čak i organizacije sa većim kapacitetima suočene sa izazovima u komuniciranju svojih dostignuća, posebno na engleskom i drugim jezicima.

Također postoje rizici iz korištenja društvenih medija jer oni mogu izložiti organizaciju negativnim komentarima i uvredama. Održavanja javne domene je posao koji zahtijeva intenzivan angažman (bilo da se radi o odjeljku web stranice koja sadrži komentare ili Facebook stranici).

Na radionici su predstavljena dva video spota – jedan u produkciji BPRI projekta koji prikazuje Romkinje koje su se kandidovale za lokalne izbore u Bosni i Hercegovini. Iako Romkinje nisu bile uspješne na ovim izborima, već se pripremaju za naredne koji se održavaju za četiri godine.

Drugi video izrađen je u produkciji Centra za romske inicijative iz Crne Gore, koji se bavio potresnom pričom o Romkinji koja je bila prisiljena na unaprijed dogovoreni brak u veoma ranoj dobi. Nakon organizovanja grupe Romkinja koje su se složile da javno

Gđa. Delija predstavila je zagovaranje Centra za romske inicijative protiv brakova u ranoj dobi i brakova iz prisile u Crnoj Gori

govore o svojim iskustvima u braku iz prisile, ova organizacija sada traži partnere i ideje za popratne aktivnosti u 2013. godini.

Drugog dana radionice, učesnice su imale priliku da uvježbaju snimanje svojih predstavljanja uz vodstvo od strane gđina. Duška Arsovskog, ispred RTV Makedonije i bivšeg šefa BBC globalnog servisa u Skoplju. Aktivnost se fokusirala na to kako da učesnice u medijima prezentiraju rad svojih organizacija i svoje napore na zagovaranju.

Donošenje odluka i političko učešće

Aktivnosti radnih grupa o donošenju odluka i političkom učešću pomogli su gđin. Vladimir Lazovski i gđin. Aleksandar Krzalovski iz Makedonskog centra za međunarodnu saradnju (MCIC).

Postoje različite vrste potencijala koje se mogu iskoristiti u procesu političkog učešća. Voditelji obuke su se fokusirali na različite instrumente koji su na raspolaganju NVO za komuniciranje prioriteta. Nakon što su prikazali nekoliko primjera uspješnih i propalih pokušaja političkog učešća žena i konkretno Romkinja, učesnice su raspravljale o sljedećim pitanjima (i) na koji način ostvariti veće učešće Romkinja u politici i donošenju odluka?; (ii) koja su lična iskustva i iskustva organizacija učesnica u ovoj oblasti?; (iii) koji faktori su uticali na uspjeh (ili neuspjeh) napora učesnika na lokalnom ili nacionalnom nivou? i (iv) koje preporuke možemo odrediti za budućnost?

Učesnice su se fokusirale na identifikaciju faktora koji su doprinjeli uspješnosti i neuspješnosti napora na ostvarenju političkog učešća u svojim zemljama i pokušale ih rezimirati u nekoliko najvećih kategorija. Faktori bitni za uspjeh su:

- Postojanje strateške saradnje i pronalaženje savezništava sa relevantnim partnerima;
- Saradnja Romkinja sa vodećim NVO i političkim strankama (romskim i neromskim);
- Postojanje sistema za izgradnju kapaciteta koji bi pružali kontinuiranu obuku i mentorstvo;
Postojanje programa koji bi razvili osjetljivost za spolna pitanja među političkim vođama;
- Dostupnost stipendija za političke nauke za Romkinje; i
- Podrška vlade.

Mehanizmi koji omogućavaju učešće Romkinja u donošenju odluka uključuju javna saslušanja u parlamentima ili opštinskim vječima, otvorene dane vlade ili parlamenta, građanske platforme, javne rasprave o nacrtima zakona, Romska vijeća nacionalnih manjina, izvještaji „iz sjene“ o implementaciji CEDOW i drugih konvencija, revizija nacionalnih akcionih planova za Rome, itd. Međutim, Romkinjama često nedostaju informacije o ovim prilikama ili se njihovi komentari ne uzimaju zaozbiljno od strane lica i tijela zaduženih za izradu politika.

Resursi

- OSCE sastanak ljudske dimenzije (HDIM), http://www.osce.org/hdim_2012
- Centar za romske inicijative, Crna Gora, <http://www.crink.me/>
- Zajednički program za zaštitu manjina Vijeća Evrope, <http://www.jp.coe.int/CEAD/JP/Default.asp?TransID=209>
- Nacionalna mreža za eliminisanje nasilja nad ženama i nasilja u porodici, <http://www.glasprotivnasilstvo.org.mk/>
- Mreža Romkinja, <http://www.romawomeninfo.com/?lang=en>
- Romski informativni centar „Kali Sara“, Sarajevo, Bosna i Hercegovina, http://bhric.ba/?page_id=7
- Balkan Sunflowers Kosovo, <http://www.balkansunflowers.org/>
- Udruženje Romkinja „Bolja budućnost“, Tuzla, Bosna i Hercegovina, http://www.bolja-buducnost.com.ba/infusions/fusion_tube/view.php?cat_id=2&video_id=3
- Romski aktivizam Albanija: <http://romayouth.com/albania-roma-active-albania>
- Fondacija Partneri Bugarska, <http://www.partnersbg.org/>

- Partneri Mađarska, <http://www.partnershungary.hu/en/>
- Roma Versitas program mentorstva, <http://www.osi.hu/exhibition/macedonia.html>
- Ženski lobi u Skoplju, <http://www.rwlsee.org/index.html>
- Program mentorstva za radnike u zdravstvu Fonda za edukaciju Roma (Media Centar web stranica), <http://www.mc.rs/stipendije-za-ucenikeice-i-studentkinje-romske-nacionalnosti-za-obrazovanje-u-oblasti-medicinskih-nauka.3137.html>
- <http://www.romaeducationfund.hu/scholarship-apply-serbian>
- Program misije OSCE-a u Srbiji „Podeli svoje znanje, postani mentorka“ (u saradnji sa Evropskim pokretom u Srbiji), http://www.emins.org/emins_english/content/02_activities/projects/share_your_knowledge/index.html
- Mreža studentica Romkinja na Univerzitetu Novi Sad, Srbija– kontakt osoba gđa. Marina Simeunović na adresi marina_simeunovic@yahoo.com
- Forum evropskih roma i putnika, <http://www.ertf.org/>
- Makedonski centar za međunarodnu saradnju, <http://www.mcms.org.mk/en.html>

Primjeri društvenih medija i mreže

- NVO Romkinja “Romsko srce” iz Hrvatske:
  - Facebook stranica: <http://www.facebook.com/pages/Udruga-%C5%BEena-Romkinja-Romsko-srce/296671939813>
  - Youtube video prezentacija: http://www.youtube.com/watch?v=LAH9Eenz_k
- Facebook stranica Udruženja mlada Romkinja / Romani Cej: <http://www.facebook.com/romskadjevojka.romanicej>
- Kako društveni mediji pomažu oporavak od posljedica uragana Sandy
- <http://www.buzzfeed.com/annanorth/how-social-media-is-aiding-the-hurricane-sandy-rec>
- CNN projekat sloboda, <http://thecnnfreedomproject.blogs.cnn.com/>
- Ocjenite svog doktora, <http://kakavjedoktor.srbijaupokretu.org/>
- Wikileaks, <http://wikileaks.org/>
- Anonimus okupirajmo Wall Street, <http://occupywallst.org/>
- <http://romawoman.org/?page=mission>
- Mailing lista za Virtualnu romsku mrežu, <http://www.valery-novoselsky.org/romavirtualnetwork.html>
- 33 elektronske mailing liste na 20 jezika (uključujući romski) sa ukupnim članstvom koje broji preko 12.100 e-mail adresa: romano_liloro@googlegroups.com
- Odbor za planiranje 4. Međunarodne konferencije Romkinja, <http://www.facebook.com/groups/romnialution/>
- Blogovi:
  - Romkinja feministkinja, <http://usernameka.wordpress.com/>
  - 25dana, <http://twentyfivedays.wordpress.com/>

- Stripovi:
  - Afirmativne mjere, <http://www.pixton.com/comic/qijel527>
  - Ljevičarska isključenost, <http://stripgenerator.com/strip/639368/lets-make-a-difference/>
  - Filozof, <http://stripgenerator.com/strip/564064/serbian-philosopher-making-a-point/view/all/>
  - Feministkinja, <http://stripgenerator.com/strip/494040/feminist-view/>